

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสติสูตร

ผู้วิจัย : พระภิกษุ โภทิตฺต (เศรษฐศาสตร์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสันติ นาควโร, ดร. ป.ธ. ๙ , Ph.D. (Sanskrit Literature)

: ดร.บุญญา วิจิตร, บธ.บ., พธ.ม., Ph.D. (Buddhist Studies)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑/มีนาคม/๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักธรรมในสติสูตร เพื่อศึกษาหลักสติปัฏฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักธรรมในสติสูตร โดยวิธีการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธานุสสาวาท คือ พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เรียบเรียงบรรยาย ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจากการศึกษา พบว่า

สติสูตร เป็นสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ๓ สูตร ปรากฏใน ๑) อัมพปาลีวรรค ๒) อนนุสสุตตวรรค ๓) อมตวรรค ซึ่งพระธรรมสังคหการจารย์ รวบรวมร้อยกรองไว้ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค โดยมีหลักธรรมที่เป็นสาระสำคัญที่ทรงแสดงไว้ คือ สติสูตรที่ ๑ ตรัสเน้นถึงความจำเป็นต้องมีสติสัมปชัญญะควบคู่ในการดำรงชีวิต สติสูตรที่ ๒ ตรัสอธิบายถึงลักษณะความหมายของสติสัมปชัญญะ สติสูตรที่ ๓ ตรัสให้ดำรงตนอยู่ด้วยสติและทรงย้ำพร่ำสอนอยู่เสมอ เพื่อเป็นแกนหลักในการพิจารณาอารมณ์วิปัสสนา

สติปัฏฐาน ๔ คือ แนวทางการปฏิบัติโดยพิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม และ กำหนดรู้สภาวะธรรมปัจจุบันในแต่ละขณะอย่างจดจ่อต่อเนื่อง หรือมีลักษณะเพ่งจิตลงไปที่อารมณ์กัมมัญฐาน และกำหนดรู้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ไม่มีส่วนขาดส่วนเกิน มีความครบถ้วนในการกำหนดรู้ และ ธรรมสนับสนุน ๓ อย่าง คือ ๑) มีอาตปปี ความพากเพียรในการปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องเผากิเลส ๒) มีสติสัมปชัญญะอย่างต่อเนื่อง ๓) มีสติระลึกอยู่อยู่กับรูป - นามปัจจุบัน ย่อมละความยินดียินร้ายในโลกเสียได้ ก้าวล่วงออกจากทุกข์ บรรลุถึงซึ่งวิมุตติ เข้าถึงซึ่งความบริสุทธิ์

จากการศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักธรรมในสติสูตร พบว่า มีปรากฏหลักธรรมที่ทรงแสดงไว้อย่างชัดเจน คือ มีเนื้อหาว่าด้วยหลักการเจริญ สติปัฏฐาน ๔ คือ กำจัดอภิชฌาและโทมนัส พร้อมทั้งองค์ประกอบ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ถูกพิจารณา คือ กาย เวทนา จิต

ธรรม โดยสังเขป และส่วนที่พิจารณา คือ สติ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบเสริม คือ อาตาปี และสัมปชาโน เป็นส่วนสนับสนุน ในการเจริญสติปัฏฐานขณะเดียวกันในพระสูตร ทรงแสดง จุดเน้นในการปฏิบัติตนอยู่อย่างมี สติและสัมปชัญญะ ซึ่งเนื้อหาสาระของสติสูตรมีความสอดคล้อง กับ มหาสติปัฏฐานสูตร สติสูตรเป็นสูตรย่อยในสูตรใหญ่ที่มีความเชื่อมโยงกันและกัน สูตรย่อยมุ่ง แสดงวิธีการปฏิบัติสติปัฏฐานโดยสังเขป ส่วนสูตรใหญ่มุ่งแสดงเป้าหมายและขั้นตอนในการปฏิบัติ

Thesis Title : A Study of the Dhamama Principles Concerning
Vipassana Meditation in Satisutta

Researcher : Phra Pinyo Bhūripaṇṇo (Satthasirote)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Santi Nāgavaro"(Santidharangkura)"pali IX."Ph.D.
(Sanskrit Literature)

: Dr.Boonchaya Wiwitkhajorn. B.A.M.A. Ph.D. (Buddhist
Studies)

Date of Graduation : 31/March/2015

Abstract

This thesis is of three objectives, namely: 1) to study the essence and the Doctrinal Principles in Satisutta, 2) to study the principles of Satipaṭṭhāna in practicing the Insight meditation in Theravāda Buddhist Scriptures, 3) to study the doctrinal principles connected with the practice the Insight meditation in Satisutta. Clarified and analyzed data were taken from the Theravāda Buddhist scriptures, Tipitaka or original Buddhist texts, Buddhist commentaries, Tīga or sub-commentaries, and other related scriptures then composed, explained in details, corrected and verified by Buddhist scholars.

From the study, it found that Satisutta was delivered by Buddha in three sub-sutta; 1) Ambapālīvagga. 2) Ananussutavagga, 3) Amatavagga. These Sutta were collected and written in Sangyuttanikaya Mahavagga by Dhammasanghakacara. The

main essence of this teachings in the first Satisutta Buddha emphasized that everybody must be mindful in daily living. In the second Satisutta in Ananussuttavagga, the Buddha had explained the characteristics and the meaning of Sati (Mindfulness) and Sampajañña (Clear comprehension). In the third Satisutta, Buddha taught the significance of mindfulness and these Sati and Sampajañña were frequently taught by Him, because it is the important principle in considering the Insight temperaments.

The Four Foundations of Mindfulness are the ways of Insight development by observing conditions of body, feeling, thought and Dhamma with the fixation of the mind to know the present state at every moment continuously. The fixation of mind with the temperaments of Kammatthāna had concentration as its characteristic in order to know the temperaments completely. This Insight development must be supported by three necessary components; 1) Atāpī or the effort in practice of Kammatthāna in order to uproot all defilements, 2) Sampajāno or the mindfulness and 3) Satimā or awareness. Those who had practiced Insight with these three components can detach from worldly pleasure and displeasure, then overcoming all sufferings, finally attained complete deliverance (Vimutti) which was the state of purity of mind.

The study of principles of Dhammas concerning to practice the insight meditation found that in Satisutta, there were the doctrinal principles clearly preached by Buddha based on the four foundations of mindfulness which get rid of covetousness (Abhijjā) and a painful mental feeling (Domanassa) including the two parts; 1) observing part which was body, feeling, mind and the Dhammas, 2) observer part which is Sati (Awareness). Another supportive compositions were the mindfulness (Sampajañña) for Insight development. In this sutta, he emphasized on insight practice with awareness and mindfulness. The contents of teaching in Satisutta conformed in Mahāsatipatthānasutta, that is, Satisutta was minor sutta in Mahāsatipatthānasutta, the first presented principle and method of practice while the second aimed at goal and process.